

DET KONGELIGE BARNE-
OG LIKESTILLINGSDEPARTEMENT

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet Barne-
Pb. 2233
3103 TØNSBERG

Deres ref
2017/53879

Vår ref
17/4641-4

Dato
8. august 2018

Bufetats bistandsplikt - fylkesnemndas og domstolenes adgang til å stille vilkår om plasseringssted

Vi viser til deres brev 1. november 2017 med forespørsel om prinsipiell avklaring på når fylkesnemnda og domstolene har adgang til å stille vilkår om plassering i en bestemt institusjon med bindende virkning for Bufetat. Vi beklager den lange saksbehandlingstiden.

Bakgrunn

Det er fylkesnemnda som fatter tvangsvedtak om plasseringer utenfor hjemmet etter barnevernloven. Kommunen fremmer sak for nemnda med begjæring om tiltak, jf. § 7-10. Ved vedtak om omsorgsovertakelse etter § 4-12 skal fylkesnemnda fastsette om barnet skal plasseres i fosterhjem eller institusjon. Barnevernloven § 4-15 annet ledd gir fylkesnemnda adgang til å stille vilkår om plasseringen. Dette kan for eksempel være vilkår om at barnet skal plasseres i nærheten av hjemstedet eller krav om et bestemt støttetiltak for å ivareta særlige behov. Fylkesnemnda kan også stille vilkår om en bestemt institusjonsplass. Barneverntjenesten skal i sitt forslag til fylkesnemnda redegjøre for de synspunkter som bør legges til grunn for valg av plasseringssted i det enkelte tilfelle, jf. § 4-15 annet ledd. Kan barnet ikke plasseres slik at det ble forutsatt i fylkesnemndas vedtak, skal saken bringes inn for fylkesnemnda på nytt, jf. § 4-15 tredje ledd.

Ved begjæring om atferdstiltak etter § 4-24 kan fylkesnemnda bare treffe vedtak dersom institusjonen faglig og materielt er i stand til å tilby barnet tilfredsstillende hjelp ut fra formålet med plasseringen, jf. bestemmelsens siste ledd. Dette innebærer at fylkesnemnda i det enkelte tilfellet må vurdere den aktuelle institusjonsplassen opp mot barnets behov for hjelp. Dersom dette vilkåret ikke er oppfylt, kan fylkesnemnda ikke fatte vedtak.

Postadresse
Postboks 8036 Dep
0030 Oslo
postmottak@bld.dep.no

Kontoradresse
Akersgt. 59
www.bld.dep.no

Telefon*
22 24 90 90
Org no.
972 417 793

Avdeling
Barnevernavdelingen

Saksbehandler
Elisabeth Solberg
Halvorsen
22 24 25 58

Bufetat har plikt til å bistå kommunen med plasseringer utenfor hjemmet, jf. § 2-3 annet ledd. Bistandsplikten innebærer at Bufetat på anmodning fra kommunen skal finne frem til et egnet fosterhjem eller en egnet institusjonsplass som er tilpasset det enkelte barns behov. Bistandsplikten har nær sammenheng med Bufetats ansvar for institusjonstilbudet etter § 5-1 jf. § 5-8, og gir Bufetat ansvaret for at det er et tilgjengelig og tilstrekkelig differensiert institusjonstilbud over hele landet. Bufetat har videre betalingsansvar ved plasseringer i institusjon, jf. § 9-4 og § 9-5, mot kommunal egenandel. Bufetats betalingsansvar skal, sammen med Bufetats bistandsplikt og ansvar for tiltaksapparatet, legge til rette for at alle kommuner skal kunne vedta eller legge fram forslag til tiltak om plassering utenfor hjemmet når et barn har behov for dette.

Avgjørende ved valg av tiltak skal være hensynet til barnets beste, jf. § 4-1. Når kommunen ber Bufetat om bistand med plasseringer av barn i institusjon, er det Bufetat som, etter dialog med og på bakgrunn av utredninger fra kommunen, avgjør hvilken institusjonsplass Bufetat skal tilby i den enkelte sak. Dette har sammenheng med at det er Bufetat som gjennom sin kjennskap til institusjonstilbudet vil ha best oversikt over hvilke institusjoner som vil være i stand til å ivareta barnets behov. For å kunne ivareta sitt ansvar for og utviklingen av tilbudet, både faglig og økonomisk, må Bufetat ha mulighet til å styre bruken av plasser.

Lovens system bygger på at kommunen i sak for fylkesnemnda legger frem den institusjonsplassen som Bufetat har tilbudt når kommunen har anmodet Bufetat om bistand. Loven gir samtidig fylkesnemnda myndighet til å sette vilkår om bestemt institusjonsplass ved omsorgsovertakelse og plikt til å vurdere institusjonens egnethet ved atferdsplasseringer. Bufetats faglige vurdering vil være en viktig del av fylkesnemndas beslutningsgrunnlag. Hvis fylkesnemnda i en konkret sak ikke fatter vedtak etter § 4-24 fordi fylkesnemnda ikke finner at den tilbudte plassen er egnet til å ivareta barnets behov, har Bufetat i henhold til § 2-3 annet ledd bokstav a, plikt til å legge fram en ny institusjonsplass hvis kommunen anmoder om dette. Fylkesnemnda kan først fatte vedtak når nemnda finner at den tilbudte plassen oppfyller vilkårene etter § 4-24 siste ledd. Også ved omsorgsovertakelser vil Bufetat kunne bli anmodet om å finne en ny institusjonsplass, og Bufetat vil ha plikt til å etterkomme anmodningen.

I praksis er det også eksempler på tilfeller hvor fylkesnemnda fatter vedtak om plassering i en annen institusjon enn den Bufetat har tilbudt. En slik situasjon kan oppstå hvis kommunen har forholdt seg direkte til en privat institusjon som de mener vil ivareta barnets behov, og legger fram denne institusjonen i saken for fylkesnemnda – enten alene eller i tillegg til Bufetats tilbud om plass. Det er en slik praksis Bufdir er særlig bekymret for i sitt brev.

Departementets vurdering

Institusjonstilbudet er lite og spesialisert og krever høy kompetanse. Bufetats ansvar er nødvendig for å legge til rette for at alle kommuner i hele landet med behov for institusjonsplass, skal få et tilbud av god kvalitet. Opptaksområdet omfatter hele landet, slik at man til enhver tid kan ha tilgjengelige og differensierte institusjonsplasser tilpasset barnas individuelle behov. Siden tilbudet er lite, er det viktig at etterspørselen etter

institusjonsplasser går gjennom Bufetat. Samtidig ivaretar fylkesnemnda viktige rettssikkerhetshensyn når fylkesnemnda kan stille vilkår om bestemt institusjonsplass og har plikt til å vurdere institusjonens egnethet ved atferdsplasseringer.

Dagens lov inneholder ingen direkte begrensninger i hvilke institusjonsplasser fylkesnemnda kan stille vilkår om plassering i, og fylkesnemndas vedtak er i utgangspunktet bindende for både kommunen og Bufetat. I Betalingsrundskrivet¹ heter det på s. 7 at "*Fylkesnemnda kan i sitt vedtak stille vilkår når det gjelder plasseringen utenfor hjemmet, for eksempel at barnet skal plasseres i en bestemt institusjon. Både statlig regional myndighet og kommunen er bundet av et slikt vedtak.*" I brev 6. november 2009 har departementet imidlertid understreket at ved valg av plasseringssted er fylkesnemnda, på samme måte som Bufetat, begrenset av regelverket. Blant annet kan barn ikke plasseres med hjemmel i barnevernloven i en institusjon som ikke er godkjent. Kan vedtaket ikke gjennomføres innenfor gjeldende regler, kan heller ikke Bufetat være bundet av dette. Kan barnet ikke plasseres slik det ble forutsatt i fylkesnemndas vedtak, må saken bringes inn for fylkesnemnda på nytt, jf. § 4-15. Ut over dette vil fylkesnemndas vilkår om plassering i bestemt institusjon ha bindende virkning. Et annet spørsmål er om vedtaket utløser betalingsansvar for Bufetat.

Dagens lov §§ 9-4 og 9-5 gir Bufetat plikt til å dekke utgifter når barn oppholder seg på institusjon, og oppstiller ikke bestemte vilkår for det statlige betalingsansvaret. Utgangspunktet er at betalingsansvaret ved opphold i barnevernsinstitusjon utløses ved fylkesnemndas vedtak i tvangssaker². I departementets brev 6. november 2009 er det imidlertid presisert at betalingsansvaret ikke gjelder dersom det ikke er mulig å gjennomføre fylkesnemndas vedtak innenfor gjeldende regler. Dagens betalingsbestemmelser må også forstås i lys av lovens system som innebærer at kommunen i sak for fylkesnemnda legger frem den institusjonsplassen som Bufetat har tilbudt og at Bufetat har det faglige og organisatoriske ansvaret for det samlede institusjonstilbudet. Det er derfor innfortolket at det er en grense for det statlige betalingsansvarets rekkevidde i etterfølgende forarbeider, se Prop 106 L (2012-2013) og Prop 73 L (2016-2017). I Prop 106 L innføres en hjemmel for i forskrift å fastsette nærmere rammer for det statlige betalingsansvaret jf. kap. 13.4. I Prop 73 L kap. 11.5.2 uttales: "*Departementet legger til grunn som gjeldende rett at det statlige betalingsansvaret ikke utløses i tilfeller der kommunen opptrer som kjøper av private plasser, det vil si går utenfor Bufetats utvalg av institusjonsplasser.*"

Prop. 73 L utdyper ikke hva som menes med dette *utvalget*. Departementet vil derfor tilføye at med Bufetats utvalg menes, ikke bare den bestemte institusjonsplassen Bufetat har tilbudt i det konkrete tilfellet, men alle statlige institusjoner, samt godkjente private institusjoner som Bufetat har rammeavtale med eller som Bufetat ønsker å inngå avtale med om enkeltkjøp. Å opprette et nytt enetiltak uten at dette er forhåndsklarert med Bufetat, kan ikke anses å inngå i Bufetats utvalg. Det er Bufetat, som ansvarlig for det samlede institusjonstilbudet, som i

¹ Rundskriv Q-06/2007 Oppgave- og ansvarsfordeling mellom kommuner og statlige barnevernmyndigheter – herunder om betalingsordninger i barnevernet

² Ot. prp. nr. 44 (1981-82)

tvilstilfeller må avgjøre om en gitt institusjonsplass er innenfor dette utvalget. Er institusjonsplassen utenfor dette utvalget, kan Bufetat motsette seg å betale for tiltaket.

Dersom fylkesnemnda skulle stille vilkår om plassering i en annen institusjon enn den Bufetat har tilbudt, oppstår derfor en risiko for at vedtaket ikke kan gjennomføres med statlig medfinansiering. Det oppfordres derfor til god dialog mellom kommunene og Bufetat før sak fremmes for fylkesnemnda slik at etterfølgende uenigheter om betalingsansvar unngås.

Med hilsen

Mette Kristin Solum (e.f.)
avdelingsdirektør

Elisabeth Solberg Halvorsen
fagrådgiver

Dokumentet er elektronisk signert og har derfor ikke håndskrevne signaturer

Kopi:
Sentralenheten for fylkesnemndene
Alle landets kommuner
KS